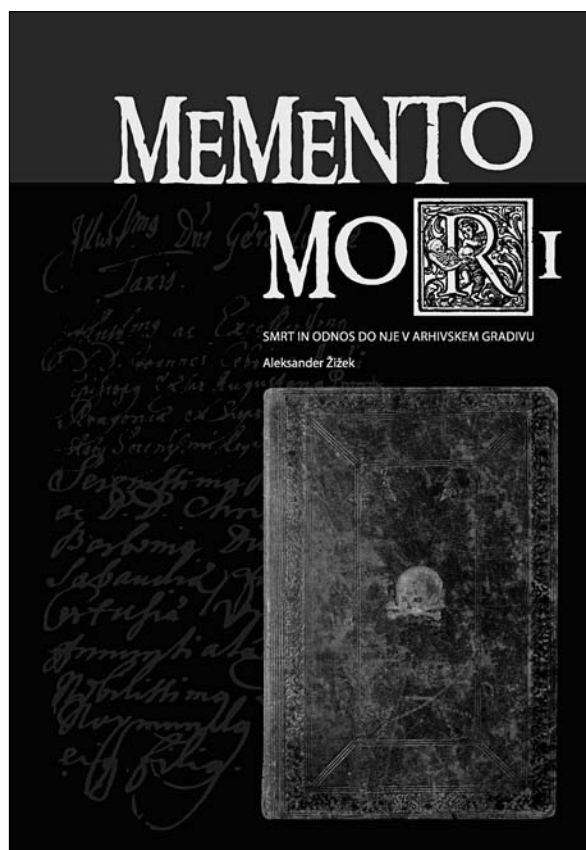

Življenje in smrt, v arhivskih virih prepletena

Žižek, Aleksander: *Memento Mori. Smrt in odnos do nje v arhivskem gradivu*. Celje: Zgodovinski arhiv Celje, 2020. 80 strani.

Rojstvo in smrt sta največji prelomnici v življenju posameznika. Odnos do njiju se je skozi zgodovino spreminjal. Družba, v kateri živimo, slavi rojstvo/življenje, s čimer se razlikuje od družb 300 ali 500 let nazaj, ki so rojstvo in življenje jemali kot prehodno etapo, prežeto s trpljenjem, skušnjavami in grešnostjo, ki so vodile do večne sreče ali do večne pogube. O pokojnih posameznikih so se še pred uvedbo matičnih knjig (rojstvo, poroka in smrt) ohranili materialni ostanki o njih, kot so zgradbe in znamenja, ter pisno gradivo o njihovem življenju in/ali smrti, ki se v gradivu neprestano prepletata. Že naši predniki, ki so bili krščanskega izročila, so v svoj odhod v večnost radi vključevali verske ustanove. V zameno za dar so jim te omogočale lažji prehod v večnost in ohranjanje spomina na njih. Skozi čas se je načrtovanje odhoda pokojnika in ohranjanja spomina nanj preselil v oporoke pokojnikov, v katerih so posamezniki še pred svojo smrtjo izrazili svoje želje glede njihovega premoženja po njihovi smrti. Poleg popisa, cenitve in razdelitev pokojnikovega imetja, nekatere od njih vsebujejo tudi želje glede njihove zadnje poti v večnost in ohranjanje spomina na njih. Občasno oporoke ponujajo tudi vpogled v odnos do družinskih članov, širše skupnosti in življenja/smrti.

Poslednje slovo od pokojnika se je pri sleherniku dogajalo v ožjem krogu družine, prijateljev, sosedov, stanovskih kolegov, sodelavcev in znancev. Slovo od izpostavljenih zaslužnih posameznikov pa je potekalo v širšem krogu lokalne ali še širše skupnosti. Avtor v delu skozi različna obdobja predstavi priprave na in zadnjo pot do kraja večnega počitka ter ohranjanje spomina na nekaj najbolj znanih celjskih pokojnikov, kot so Ulrik II., dr. Jo-

sef Neckermann, dr. Ivan Dečko, Valentin Hladin, Ivan Kovačič Efenka in Franc Leskovšek Luka.

V delu so podane ključne informacije o nekdanjih krajih zadnjega počitka pokojnikov v Celju, razvoju celjskih pokopališč in o razvoju današnjega celjskega pokopališča ter na splošno o razvoju pokopališke in pogrebne dejavnosti v Celju skozi čas, vse do danes.

Spoznamo tudi uradne postopke, ki so se in se sprožijo s smrtjo posameznika in ki družbi zagotavljajo kontinuiteto in na svoj način zapolnijo praznino, ki ostane za pokojnikom. Taki postopki lahko med drugim pomagajo pojasniti tudi okoliščine smrti, če nenaravna smrt nastopi zaradi nesreče, bolezni (nalezljive) ali kaznivega dejanja zoper telo in življenje. V vseh teh in podobnih postopkih je bil pokojnik še zadnjič ovekovečen in izpričan kot objekt v pisnih virih preteklosti. Med take postopke lahko prištevamo preiskave, obdukcije, sodne postopke in nenazadnje tudi zapuščinske postopke.

Avtor se je svojega dela lotil na način, da na podlagi ohranjenih arhivskih virov predstavi smrt

posameznika in vseh z njo povezanih dogodkov, katerih del je bil velikokrat planiran že pred smrtjo posameznika. V delu nas popelje skozi različne družbene strukture, v svet živih in svet »mrtvih« ter v različne režime. Tako lahko sledimo tudi celjski zgodovini in njenim strukturnim spremembam. Na podlagi dobro ohranjenih arhivskih virov, je avtor zelo dobro in čez dolgo časovno obdobje prav nič dolgočasno opremil svoje delo. V predstavljenih arhivskih virih lahko sledimo odnosu do smrti pokojnika še pred njegovo smrtjo, njegovo pripravo na smrt (duhovno in fizično), sloves od posameznika na njegovi zadnji poti do kraja večnega počitka,

ohranjanje spomina na pokojnika in vsemu, kar je bilo s smrtjo posameznika še povezano, ter kateri procesi in postopki so se v povezavi smrtjo posameznika ob tem sprožali.

Vsi ti omenjeni ohranjeni arhivski viri o posameznikih, o slehernikih ali o posameznikih, ki so v širši družbi za sabo pustili večji pečat, in so v avtorjevem delu kot primeri ohranjenih arhivskih virov predstavljeni in opisani, so pomemben vir informacij (o njihovem življenju in nenazadnje o njihovi smrti).

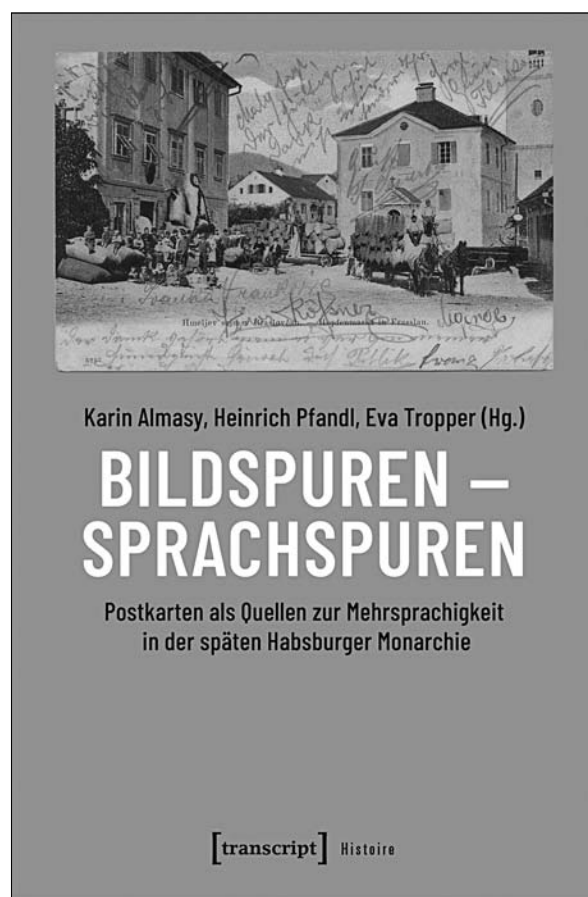
Jože Kranjec

Kaj vse nam povedo razglednice

Karin Almasy, Heinrich Pfandl, Eva Tropper (Hg.): *Bildspuren – Sprachspuren: Postkarten als Quellen zur Mehrsprachigkeit in der späten Habsburger Monarchie*. Bielefeld: Transcript Verlag, 2020. 340 strani.¹

Razglednice so se pred dobrim stoletjem uveljavile kot priljubljeno sredstvo množičnega komuniciranja in so služile predvsem pošiljanju pozdravov in kratkih sporočil. V času t. i. zlate dobe razglednic (1890–1920) je svojo razglednico dobila vsaka slovenska vas.

Stare razglednice so zaradi svoje atraktivne slikovne podobe zelo priljubljen predmet zbiranja, v zadnjih letih pa je izšlo tudi veliko katalogov, ki se osredotočajo prav na slikovno plat razglednice. Raziskovalci Univerze v Gradcu so razglednice raziskovali na svojstven in inovativen način. V sklopu projekta *Postcarding Lower Styria: narod, jezik in*

identitete na spodnještajerskih razglednicah (1885–1920)² so razglednice raziskovali kot sredstvo za množično komuniciranje različnih družbenih

¹ Zbornik je prosto dostopen tudi na spletni strani založbe: <https://www.transcript-verlag.de/media/pdf/81/08/59/oa-9783839449981N4jgJRyN1pEx5.pdf>.

² V sklopu raziskovalnega projekta je nastala tudi prosto dostopna digitalna baza razglednic s področja nekdanje Spodnje Štajerske POLOS: <https://gams.uni-graz.at/context:polos>.